

Hogyan csináljunk biteles gazdaságpolitikát?

Erdős Tibor

Növekedési potenciál és gazdaságpolitika

AKADÉMIAI KIADÓ, 2006

Erdős Tibor akadémikus munkásságát, azt hiszem, két markáns tulajdonság jellemzi. Az egyik az a makacs következetesség, amellyel az őt érdeklő témában elmélyül, építkezik, halad előre az általános összefüggésektől a részletek felé, egyúttal az elvont összefüggésektől a gyakorlati alkalmazás (esetünkben ezúttal a gazdaságpolitika) felé. Amióta ismerem, mindig a hosszú távú gazdasági növekedés feltételei, a fejlett ipari országok növekedési problémái – a növekedési folyamat megindító és mozgatója, az innovációk és a technikai fejlődés nyomán végbemenő általános korszerűsödés – foglalkoztatták. Erről szóltak hosszabb lélegzetű írásai már a '70-es, '80-as években, azaz évtizedekkel a rendszerváltás előtt. Ugyanennek az irányvonalnak sok évvel későbbi folytatása 2003-ban (ugyancsak az Akadémiai Kiadó gondozásában) publikált terjedelmes tanulmánya a fenntartható növekedés feltételeiről.¹ Ez az újabb írás szintén a hosszú távú növekedési

trendet befolyásoló tényezőket térképezi fel (lépést tartva a hosszú távú növekedésről szóló elmélet legújabb fejleményeivel most már az endogén növekedés schumpeteri hagyományainak bázisán, nem idegenkedve az elmélethez kapcsolódó, helyenként bonyolult matematikai apparátustól sem). Már ebben a munkában is megmutatkozott a szerzőnek az a szándéka, hogy – alaposan túllépve a fenntarthatóság általános feltételeinek esetleg néhány konkrét példával illusztrált leírásán – a közép-kelet-európai, majd konkrétan a magyar ezredforduló utáni gazdaság növekedési dilemmáit tárgyalja, de ezúttal az innovációalapú fejlődés paradigmája alapján.

A fenntartható növekedésről szóló könyvet Erdős akadémikus néhány folyóiratcikke követte². Ezek már vázlatnak, előtanulmányoknak tekinthetők Erdős Tibor legújabb írásához. Tavaly megjelent gazdaságpolitikai témájú könyve természetesen továbbra is a növe-

kedési trendről szól, amely egy-egy nemzetgazdaságot (esetleg régiót) jellemez, de most már nem a hosszú távú növekedési modellek erősen absztrakt megközelítésében (lásd Solow-modell), hanem összekapcsolva a fejlődés feltételeit elkerülhetetlenül alakítani igyekvő állam funkciójával, ebből adódóan a gazdaságpolitika eszközrendszerével, mozgásterének és hatásmechanizmusainak tárgyalásával, ezzel egy lépéssel közelebb kerülve a gyakorlathoz.

Az érdeklődési kör, a téma tehát most is ugyanaz, ellenben a tárgyalás módja sokat változott. A kiinduló kérdésfeltevés most már valahogy így hangzik: „mi a fenntartható növekedés elméletének kézzelfogható mondanivalója a gazdaságpolitika most terítéken lévő stratégiai döntéseire?” (Magyarország esetében aktuálisan a reformvitákhoz, a konvergenciaprogramban kifejezésre jutó stabilizációs pályához, avagy az euróövezethez való csatlakozás mostanság elbizonytalanodott céldátumához.)

Az alaptémához való kitartó ragaszkodás mellett a szerző másik jellemzője, hogy tanárember, aki életének egy meghatározó szakaszát egyetemi katedrán töltötte. Ebből a pedagógus szerepből és főként Erdős Tibor habitusából adódóan a növekedési potenciál és a gazdaságpolitika kapcsolatáról szóló új tanulmány didaktikus, gondosan szerkesztett, szinte mértani felépítésű. A könyvben fegyelmetlenül kitérőket az anyag fő vonalához képest nemigen találunk.

Az összefoglalóval együtt öt fejezetet tartalmazó írás egyes fejezetei szigorúan azonos szempontokat, kritériumokat tárgyalnak különböző elemzési szinteken. Az *első fejezet* a növekedési potenciált (növekedési trendet) meghatározó legfontosabb tényezőket, azok struktúráját, nem megfordítható ok-okozati összefüggéseit tárgyalja. Ez a rész még csupán szintiszta teoretikus modell. Ebben Erdős Tibor összefoglalja a hosszú távú növekedést befolyásoló tényezőkről több korábbi tanul-

mányban kifejtett nézeteit. Kiindulópontja, sokszor hangsúlyozott meggyőződésének megfelelően, az az álláspontja, hogy a termelékenység hosszú távú növekedésének mértékét (elvi maximumát) a technikai fejlődés határozza meg. (Nem árt hangsúlyozni, hogy egy felzárkózó országban, mint Magyarországon is, a technikai fejlődésben lényeges, esetleg meghatározó szerepet játszik a fejlettebb országoktól átvett „második vonalbeli” technika, know-how. Ez adott esetben átmenetileg lényegesen erősebb növekedési tényező lehet, mint a világvizonylatban élenjáró technika. Külön tárgyalása a növekedési modellek felfogásában talán indokolt lenne.) Minden további növekedési tényező ebből – tudniillik a technikai fejlődésből – származtatott.

A technikai fejlődés sebességének alárendelt, következmény jellegű faktor a beruházások növekedése (azaz a technikai fejlődés által indokoltnál gyorsabb beruházási expanzió esetén már könnyörtelenül érvényesül a csökkenő hozadék törvénye). A beruházások nyomán jelenik meg egy további kritérium, a megtakarítások szintje. (Nemcsak a háztartási, hanem a költségvetés és a vállalati szektor megtakarításait is magában foglaló nemzetgazdasági megtakarítások.) A tanulmány erénye, hogy az általában „reáltényezőkre” koncentráló növekedési modellekkel szemben kiemeli a finanszírozási oldal adott helyzetekben a növekedési folyamat szempontjából kritikussá váló szerepét.

A finanszírozási oldal hangsúlyos szerepe (korlát jellege) maga után vonja az egyre súlyosabb addicionális tételt jelentő külső források önálló tárgyalását. További, a szerző szerint a növekedési potenciált meghatározó releváns faktorok között a gazdasági növekedés feltételeinek változása (globalizáció) nyomán megjelenik az intézményrendszer, valamint a környezet (környezeti terhelés) is. Végül némi meglepetésemre feltűnik a piac, amely – a szerző szerint – ha nem is kizárólagosan, de a megtermelt javak realizálásáról, az erőforrások allo-

kálásáról, valamint az arányossági feltételek teljesüléséről gondoskodik.

Az előbb felsorolt kritériumok befolyásolják a szerző (szubjektív) megítélése szerint leginkább a növekedési potenciált egy-egy (értsd: bármely) nemzetgazdaságban. A könyv mindezeket a releváns kritériumokat négy szinten tárgyalja. Az elsőről, a teoretikus szintről már esett szó. A második szintje az elemzésnek a gazdaságpolitika elvi hatásai (és hatásmechanizmusai) a növekedési potenciált befolyásoló releváns faktorokra. Ez a rész (a könyv *második fejezete*) még mindig általánosan tárgyalja a potenciál tudatos (gazdaságpolitikai) befolyásolásának lehetőségét.

A harmadik vizsgálódási szintet Magyarország jelenlegi adottságainak értékelése jelenti, ugyancsak a már elfogadott kritériumok alapján. (Ez a rövid, *harmadik fejezet* leginkább a manapság annyira divatos SWOT-analízisre emlékeztet.) Végül a legterjedelmesebb és egyben legalaposabban kidolgozott *negyedik fejezet* a már tárgyalt hazai adottságok ismeretében teszi fel a kérdést: milyen lehetőségei, eszközei vannak itt és most a gazdaságpolitikának a gazdaság hosszú távú növekedési képességének befolyásolására a már korábban elfogadott és változatlanul alkalmazott kritériumrendszer. Ez a fejezet a könyv lényege – legalábbis az én olvasatomban –, amelyben a szerző nemcsak bemutatja, de saját gondolkodásmódjának és érték-választásainak megfelelően értelmezi az éppen napirenden lévő gazdaságpolitikai és/vagy reformvitákat. (Így erre a részre a továbbiakban röviden még visszatérek.)

A könyv egészének felépítése, az első két, a kérdéseket még csupán országfüggetlenül tárgyaló fejezet, majd a második két, már konkrétan Magyarországra vonatkoztatott értékelés – mint erről már szó esett – mindannyiszor azonos kritériumrendszerből kiindulva áttekinthetően strukturált érvrendszerhez, jól követhető gondolatmenethez vezet, s ezt a hatást csak erősíti Erdős akadémikus világos, érvelő stílusa.

Trivialitás, de talán még sem árt hangsúlyozni: Erdős nem új reformprogramot vagy új gazdaságpolitikai stratégiát kíván kialakítani. Az étlapok már elkészültek, nem is nagyon különbözök. (Lásd mindenekelőtt a *Bokros Lajos* által jegyzett, már 2004-ben, az *Élet és Irodalom* mellékleteként nyilvánosságra hozott Verseny és szolidaritás címet viselő tézisgyűjtemény³, amelyet Erdős Tibor kiindulópontnak tekint, mi több, mint írja, azonosul is vele. De mondanivalójában nagyon hasonló *Csillag István – Mihályi Péter* Kettős kötés című könyvéhez⁴ vagy a kormány konvergenciaprogramjához is.) Ami Erdős Tibort illeti, ő félreérthetetlen egyértelműséggel állást foglal a markáns vagy akár erőltetettnek is nevezhető kiadáscsökkentő fiskális politika, az adóteher radikális leszállítása, az egykulcsos adó mielőbbi bevezetése, a tb-járulék versenyképesség-motivált csökkentése és a fogyasztáshoz kötött adók relatív súlyának növelése mellett. (Ez utóbbi adók ugyanis nem befolyásolják közvetlenül az ár- és költségalapú versenyképességet.) Ugyancsak elsősorban az adórendszernek, részben a monetáris és ár-folyam-politikának és a bankok közötti verseny által szabályozott kamatrésnek lehet szerepe a másik fontos cél elérésében, a megtakarítások növelésében.

A felsorolt célok akár forszírozott megvalósításával Erdős Tibor akadémikus erősen rokonszenvez. Egyetlen dologban azonban óvatosságra int, méghozzá nyomatékosan: az olyan általános adószintcsökkentést, illetve a szintén radikális adócsökkentéssel járó egykulcsos adó olyan bevezetését, a nálunk sajnos megszokott dagályos formulával az olyan „adóforradalmat”, amely időben megelőzi az államháztartás kiadásainak lefaragását, alaposan meg kell fontolni. Nem lehet építeni Erdős Tibor szerint sem az olyan mechanizmusokra, amelyek arra hivatkoznak, hogy a megfelelő pontokon „ügyesen” megválasztott és az érintettek (akár vállalkozók, akár munkavállalók, esetleg fogyasztók) ingerküszöbét meghaladó adócsökkentés már

igen rövid idő alatt kitermeli saját fedezetét, akár úgy, hogy növeli a kibocsátást, akár úgy, hogy javul az adófizetési hajlandóság, esetleg ki-fehéredik a gazdaság. [A kérdés azért lényeges, mert a szlovák adócsoda vagy nálunk egykor az egyszerűsített vállalkozási adó (eva) látszatsike-re éppen ilyen erősen túldimenzionált hatásmechanizmusokon alapult.]

Erdős Tibor könyve azonban nem az „optimális gazdaságpolitikai mix” feltalálásáról szól. Tisztában vagyunk azzal – a szerző is, az olvasók is –, hogy „legjobb” gazdaságpolitika nincsen. A döntések, illetve javaslatok egy meghatározó része értékválasztás kérdése, ráadásul éppen ezek az értékválasztással kapcsolatos döntések azok, amelyek karakterizálják a gazdaságpolitikát. (Ilyen kérdés – voltaképpen értékválasztás – az alacsonyabb adószint, de kizárólag a rászorultságra szorító szociális támogatás vagy a magasabb adószint, de szélesebb körre kiterjedő szociális támogatási rendszer és ugyanilyen természetű döntés a családtámogatás típusa is. De őszintén szólva, a mérték vagy méretezési kérdéseken kívül szinte minden nagyobb horderejű választás ez utóbbi kategóriába sorolódik.) Ez a kérdés egyébként, ha nem is explicit módon, de Erdős akadémikus érvelésében is megjelenik. Bár a hosszú távú növekedés (képessége) valóban kiemelt jelentőségű kérdés (megkockáztatom, talán a legfontosabb), de a gazdaságpolitika kénytelen számolni olyan összefüggésekkel, mint a méltányosság, sőt a rövid távú stabilitás megőrzése, amelyek a növekedési potenciál szempontjából korlátot, mégpedig valós (megkerülhetetlen) korlátot jelentenek. Az egymást kölcsönösen korlátozó döntési kritériumok mérlegelése végeredményben ugyancsak értékválasztás. (Jómagam ahhoz az értékválasztáshoz vonzódom, amely a szerző írásában újabban megjelenik, de látni kell, hogy például a Nobel-díjas *J. Stiglitz* egyáltalán nem így vélekedik a gazdaságpolitika funkciójáról, és ebben a felfogásban koránt sincs egyedül.)⁵

■ A növekedési potenciál és a gazdaságpolitika viszonyát taglaló könyv kiinduló kérdése körülbelül az, hogy a növekedési képesség javítása szempontjából milyen követelmények támaszthatók – ha tetszik, milyen korlátok állíthatók – a gazdaságpolitikát formáló döntésekkel szemben. Ahogy jómagam értelmezem, a gazdaságpolitika stratégiai irányvonala részben a döntésben, illetve döntés-előkészítésben résztvevők szándékaitól tökéletesen független (de nem is feltétlenül azokkal ellentétes!), részben azonban mégiscsak különböző érdekeket képviselő gazdasági csoportok, illetve szakapparátusok egyezkedésének eredményeként alakul ki, s ezt az egyezkedést jó lenne olyan szabályok (korlátok) közé terelni – *Kopits György* fogalomhasználatát követve „*rule based*” alapra helyezni –, amelyek legalább a kirívó baklövések lehetőségeit csökkentik. A kiindulópont a gazdaságpolitikai döntéshozatal (a praktikum) nyelvére lefordítva Erdős Tibor elgondolása szerint az, hogy az olyan gazdaságpolitikai lehetőségeket (stratégiákat), amelyek feltehetően gyengítik a növekedési potenciált, ki kell zárni a választási lehetőségek közül. (A félreértések vagy inkább a félremagyarázás elkerülése végett a szerző több ízben nyomatékosan hangsúlyozza: egyfelől a növekedési potenciál nem kizárólag kormányzati döntések következménye. Másfelől viszont a gazdaságpolitikának nem a potenciális növekedés feltételeinek az erősítése az egyetlen célja – van méltányosság is – de vitán felül ez a legfontosabb kritériuma a még elfogadható döntések halmazának.)

■ A könyv második fejezete igyekszik összegereblyézni azokat a nem országfüggő kritériumokat, amelyeket a gazdaságpolitikának illik komolyan számításba venni, ha nem akarja felélni saját jövőbeni addicionális forrásait. A tanulmány – feltehetően fontossági sorrendben – a technikai fejlődés bátorítását, a kutatási kiadások növekvő állami ösztönzését emeli ki első helyen. (Beleértve ebbe a körbe a vállalati kutatások állami támogatását.) A prioritások

sorában, azaz a technikai fejlődés kínálta lehetőségek, a gazdaság abszorpciós képessége által behatároltan ezt követi a beruházási hajlandóság erősítése elsősorban adópolitikai eszközökkel (profitadó, beruházási adóhitel stb.), másodsorban közvetett tényezőként a gazdaságpolitika kiszámíthatósága, stabilitást garantáló képessége által. A sorban a megtakarítások ösztönzése következik. (Ebben az adópolitika ismert eszközei, a kedvezmények és az adóhitel mellett az államháztartás megtakarítása – azaz nem általában az állam kiadásainak, hanem megkülönböztetetten fogyasztási kiadásainak visszafogása – játszhat meghatározó szerepet.)

Ezután a nehezen megfogható, nagyon különböző tényezőket magában foglaló, hatékonyságot segítő gazdaságpolitika következik, ebben az allokáció hatékonyságától, a (termelési tőkeigényességével nem összetévesztendő) tőkehatékonyságtól a holttehervesztésig, a versenyképességtől a szerkezetváltozásig vagy az adóstruktúra-változásig minden szerepel. (Ebben a heterogén tényezőcsoportban tulajdonképpen a technikai fejlődés által generált releváns hatékonyságjavuláson túli, a költséggazdálkodásban követett mikroszintű racionalitás és a rendszer egészében valamilyen fokon kifejezésre jutó teljesítménymotiváció hatásai mutatkoznak meg. Mindezek a technikai fejlődéshez képest fontos, de mégiscsak másodlagos szerepet töltenek be.) A sor legvégén szereplő iparpolitika az ökonometria nyelvén a maradékváltozó, zaj. A piac ebben a szereposztásban az elemi arányossági feltételek – bérek, termelékenység stb. – megvalósulásáról kell, hogy gondoskodjon, amely a gazdaságpolitika szemzőgéből a liberalizáltság fokát, a piac szegmentáltságát és a hálózatos szolgáltatások körében új versenypiacok megnyitását jelenti.

A lényeg ebben a gondolatmenetben az innovációtól kiinduló és minden egyebet abból deriválni igyekvő logikai ív, amelynek a reáltevékenységekre koncentráció (akár pénzmentesen is leírható) hagyományos növekedési modellek-

kel ellentétben szerves része a finanszírozhatóság.

■ A könyv legterjedelmesebb, egyben legfajósabb és leginformatívabb fejezete a jelenlegi gazdaságpolitika kritikus kérdéseit, a már érettnnek tűnő javaslatok mellett a „nagyot álmodó” szakértői ötleteket és a gazdaságpolitikára leleselkedő, már most jól érzékelhető veszélyeket egybefoglaló fejezet. A jelen magyar gazdaságpolitikai dilemmáit áttekintő negyedik fejezet egyfelől azt igyekszik igazolni (többnyire sikerrel), hogy a tervezett, előreláthatóan többségükben néhány év alatt realizálódó változások vagy legalábbis azok meghatározó elemei egy koherens logikai rendszer részei. (Egyébként ezt a koherenciát hivatott illusztrálni a napirenden lévő kiadáscsökkentő államháztartási reformok – egészségügyi, nyugdíj, oktatási, közigazgatási és kormányzati – ismertetése is.)

■ Ellentétben a könyv első két fejezetével, az ezredforduló utáni időszak gazdaságpolitikáját tárgyaló részben alaposan változnak a hangsúlyok. Előtérbe kerül a gazdaság gyors stabilizálása, akár jelentékeny társadalmi (növekedési) áldozat vállalása árán is. Ugyancsak megkerülhetetlen a gazdaságpolitika utóbbi években alaposan megroppant hitelességének helyreállítása, ami rövid távon szintén növekedési áldozatot kényszerít ki, és igaz, csak néhány hónapos időintervallumban, inflációs hullámot idéz elő. A korábbi alacsony inflációs ráta állami támogatásoknak, vagyis a megnövekedett költségvetési deficitnek, ha tetszik az elfojtott inflációnak köszönhető. Ezek felszámolása, amely immár elkerülhetlenné vált, okozta a növekedési áldozatot, amellyel kénytelen a társadalom szembenézni és az igen rövid ideig tartó, a forint gyengülését nem előidéző inflációs hullámot is. Aligha véletlen, hogy a monetáris politika, amely – lévén alapvető funkciója a rövid távú fluktuációk, vibrálások simítása és a gazdaságpolitika hitelességének, kiszámíthatóságának alátámasztása – az „elvi” (sem nemzetgaz-

daságokhoz, sem időhöz, azaz konkrét feltételekhez nem kötött) fejezetekben csak mellék-kérdésként kezelt monetáris politika az ezredforduló utáni stratégia kiemelt kérdéseként jelentkezik. Megkockáztatom: ezen a ponton változik a fontossági sorrend. A hitelesség helyreállítása és a gazdaság erőltetett menetben történő stabilizálása minden egyéb stratégiai döntés – köztük az innováció pénzügyi forrása-inak növelése, a vállalatok K+F-befekteté-éseinek ösztönzése – előfeltétele.

A könyvnek ez az aktuális gazdaságpolitiká-
val foglalkozó fejezete már nemcsak általános,
hanem részleteiben is kidolgozott képet ad
azokról a bonyolult, gyakran ellentmondásos
feltételekről, a döntéshozók mozgási szabadsá-
gát behatároló társadalmi, szociális és politikai
korlátokról, amelyek a mindenkori döntési
gyakorlatot jellemzik. Ezek a konfliktusforrá-
sok még az olyan ideálisnak mondható ritka
időszakban is, amikor erős reformkényszer ér-
vényesül, végigkísérik az egymásra épülő kor-
mányzati döntéseket, amelyek így akár gellert
kaphatnak.

* * *

Erdős átfogó és valóság-hű képet ad a gazdaság-
politika dilemmáiról, de nemcsak arról, hanem
a mögöttes elméleti megfontolásokról is, ame-
lyek a látszólag zavaros részletek háttérben
mégiscsak érvényesülnek és reméljük, az ese-
mények menetében később összhangot terem-
tenek. Könyve ebben a minőségében kiválik a
napirenden lévő programokról forgalomba ke-
rülő töménytelen írástól: műve – ellentétben az
általánosan sokszor idézett, mindenkor a folyamatok
leírására, belső logikája feltárására törekvő
Kornai Jánossal – normatív, de megfogalmazott

követelményei, normái nem pusztán kívánság-
műsorok, hanem olyan közgazdasági szabály-
szerűségekből táplálkoznak, amelyek érvényes-
ségét az elmúlt másfél évtizedben saját kárunk-
ból kénytelenek voltunk megtanulni.

Munkája kétségtelenül igazolja saját kiinduló
hipotézisét. Igenis lehet és érdemes makrogaz-
dasági elméletek bázisára építve formálni a gaz-
daságpolitikai stratégia vonalvezetését, és bizo-
nyos korlátok között ez a szándék a gyakorlat-
ban is érvényesülhet. De hozzátenném, hogy a
növekedési elméletek (valamint az adópolitiká-
val kapcsolatos általános megfontolásai) az
iránytű szerepét talán betölthetik, a reform-
döntések alapjául szolgáló turistatérképet
azonban semmiképp. Amikor egy konkrét idő-
szak döntéseinek előkészítéséről, a reform-
programok előkészítéséről van szó, akkor a
makrogazdaság absztrakt elméleténél széle-
sebb, több nézőpontot integrálni képes axió-
marendszerből az úgynevezett új politikai gaz-
daságtan gondolatvilágából kell kiindulni.
A könyv lektorát, *Csaba Lászlót* idézve: „Új
politikai gazdaságtannak... azt a megközelítést
nevezik, amiben a fő áramú paradigmán alapuló
megközelítés és elemzési eszköztár az intézmé-
nyek és a közösségi döntések elemzésével tár-
sul. Nem célja a közgazdaságtan alapjainak fel-
szedése, más tudományágak paradigmájával
történő felváltása. Célja viszont a közgazdasági
megközelítés kiterjesztése és a politikai intéz-
ményi tényezőkkel történő kiegészítése is.”⁶
Erdős Tibor könyve – amely egyébként egy
lépcsőfok lehet az átalakulási folyamat mélyebb
jellemzőinek megértésében – most arról győz
meg, hogy valamire errefelé tartunk.

Antal László

JEGYZETEK

- ¹ Erdős T. (2003): Fenntartható gazdasági növekedés, Akadémiai Kiadó,
- ² Erdős T. (2004): Mekkora lehet Magyarországon a fenntartható növekedés üteme? I. és II. rész, Közgazdasági Szemle, május és június; Erdős T. (2004): Növekedési potenciál és a magyar gazdaság, Fejlesztés és Finanszírozás, 3. szám
- ³ Bokros L. (2004): Verseny és szolidaritás, az Élet és Irodalom kiadásában
- ⁴ Csillag I. – Mihályi P. (2006): Kettős kötés, A stabilizáció és a reformok 18 hónapja, Globális Tudás Alapítvány
- ⁵ Stiglitz, J. (2005): A viharos kilencvenes évek, Napvilág, Stiglitz, hasonlóan előző, szintén nagy visszhangot kiváltó, a kelet-európai régió problémáit részletesen tárgyaló könyvéhez (A globalizáció visszasságai) indulatosan érvel a nemzetközi pénzügyi intézmények (és persze a Washington konszenzus) által favorizált általános közgazdasági sémákat leképező uniformizált megoldások ellen. Nézete szerint az adott ország kulturális hagyományaira különös figyelemmel kell lenni. A gazdaságpolitika kiemelt szempontja a társadalmi megrázkódtatások korlátozása, a változások emberi léptékűvé tétele. A rövid távon súlyos társadalmi áldozattal járó radikális megoldásokat akkor is elutasítja, ha hosszabb távon (elvileg) ez segítené a tartós növekedést. A Világbank volt fő közgazdásza nem támogatja a makrogazdasági törvényekből derivált, országfüggetlenül egységesen alkalmazható megoldásokat. (Stiglitz felfogásával magam sem szimpatizálok, de számolni kell vele, mint a szakértők viszonylag széles körét jellemző felfogással.)
- ⁶ Csaba L. (2006): A fölemelkedő Európa, Akadémiai Kiadó, 20. oldal.

